

РОЗДІЛ II. Міжнародне гуманітарне право у механізмі забезпечення безпеки у період збройного конфлікту

Байковський А.О.,
викладач спеціальної кафедри № 3,
Інститут Управління державної охорони України Київського
національного університету ім. Тараса Шевченка
(*м. Київ, Україна*)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

В історії розвитку соціально-економічної думки питання безпеки завжди перебувало у центрі уваги. Щоб чітко зрозуміти значення поняття «воєнна безпека держави», варто спочатку визначити сутність терміну «безпека» та «національна безпека».

Термін «безпека» почав вживатися ще в XVII столітті практично у всіх країнах Європи. Під ним розуміли спокійний душевний стан людини, що вважала себе захищеною від будь-якої небезпеки. У XIX столітті було вже сформовано поняття національної безпеки.

Узагальнене трактування визначає безпеку як відсутність небезпеки. Отже, безпека – це відсутність загрози або підтримка її на певному рівні щодо захищеності [1].

Стосовно визначення поняття національної безпеки, Л. Тупчієнко розуміє її як захищеність життєво важливих інтересів особи, держави і суспільства, державних кордонів, територіальної цілісності, суспільно-політичного устрою, культурних цінностей від внутрішніх і зовнішніх загроз [2].

В. А. Ліпкан під національною безпекою розуміє сукупність офіційно проголошених поглядів на цілі і державну стратегію у сфері забезпечення безпеки особистості, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз політичного, економічного, соціального, військового, техногенного, екологічного, інформаційного характеру в контексті наявних ресурсів і можливостей [2].

М. Ф. Криштанович під національною безпекою розуміє здатність народу задовольняти потреби, необхідні для його самозбереження, самовідтворення і самовдосконалення [1].

А згідно зі ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» національна безпека – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [4].

Важливою складовою національної безпеки є воєнна безпека, яка входить до пріоритетних напрямів державної політики та є питанням життєздатності не тільки держави, а й усього суспільства.

Так, поняття «воєнна безпека» висвітлюється у ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України», де під воєнною безпекою розглядається захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності й демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз [4].

Схожі погляди у розумінні воєнної безпеки подані у Стратегії воєнної безпеки України [6], Стратегії кібербезпеки України [7], Стратегічному оборонному бюлетені України [7], Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України [8] та в низці інших нормативно-правових документів.

У науці існують різні підходи щодо розуміння воєнної безпеки, тож розглянемо їх детальніше.

Так, Г. П. Ситник під воєнною безпекою розглядає «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави від факторів, які спричиняють небезпеки воєнного характеру з метою реалізації таких інтересів й за якої вірогідність війни є мінімальною» [5].

З точки зору Д.І. Макаренка та Е. Ю. Хрустальова, «воєнна безпека – це стан міжнародних відносин та воєнної організації держави, за якою забезпечується захищеність держави від воєнного нападу». Тобто, на думку дослідників, тут зведено до мінімуму вірогідність розв'язання війни та розпалювання збройних конфліктів. Воєнна безпека є досить складною категорією, яка безпосередньо пов'язана практично зі всіма сферами життєдіяльності держави – зовнішньою та внутрішньою, політичною, економічною, соціальною та ін. [3].

Зрозуміло і те, що лише за наявності воєнної безпеки можливе розв'язання всіх інших завдань стосовно забезпечення національної безпеки та формування необхідних умов для стабільного розвитку політичних, соціально-економічних, екологічних, культурних, інформаційних засад життєдіяльності суспільства. Водночас воєнна безпека не може досягатися тільки шляхом організації оборони держави, адже передбачає ефективні заходи в усіх сферах суспільного життя [6].

Як бачимо, воєнна безпека є складною категорією, що тісно пов'язана з багатьма сферами життєдіяльності держави та суспільства. Вона є основою національної безпеки, фундаментом незалежності країни.

Таким чином, воєнна безпека держави – це стан життєдіяльності системи органів державної влади, які достатньою мірою забезпечують існування конституційного ладу, політичної, соціально-економічної стабільності суспільства, за допомогою протидії воєнним загрозам, різним небезпекам та воєнному насиллю.

Список використаних джерел:

1. Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення: монографія. Львів: Сполом, 2020. 418 с.

2. Ліпкан В.А., Ліпкан О.С., Яковенко О.О. Національна і міжнародна безпека в визначеннях та поняттях. К.: Текст, 2006. 256 с.

3. Мандзіновська Х.О. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення. Наукові записки. 2016. № 2. С. 159-166
4. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2469-19>
5. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади). К.: НАДУ, 2012. 544 с.
6. Стратегічний оборонний бюлетень України: Указ Президента України від 17.09.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#n17>
7. Стратегія кібербезпеки України, затверджена Указом Президента України від 26.08.2021 року № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/447/2021>
8. Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України: Указ Президента України від 20.08.2021 року № 372/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3722021-39733>.